

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

દિલ્લી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન

વિરુદ્ધ

ઘીસા રામ

૨૩ નવેમ્બર, ૧૯૬૬.

(એમ. હિદાયતુલ્લા અને વી. ભાર્ગવ, જે. જે.)

ખાદ્ય ભેગસેળ નિવારણ અધિનિયમ (૧૯૫૪ નો ૩૭), કલમ-૧૩ (૨), (૩) અને (૫)-કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં વિલંબ-આરોપી વિકેતાને આપવામાં આવેલ નમૂનો વિઘટિત-કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા નમૂનાની તપાસ શક્ય નથી-જો પૂર્વગ્રહ હોય તો આરોપી.

અપીલકર્તા-નગરપાલિકાના ખાદ્ય નિરીક્ષકે કોઈ ભેગસેળ થઈ છે કે કેમ તે ચકાસવાના હેતુથી પ્રતિવાદીની દુકાનમાંથી દહીંનો નમૂનો લીધો

હતો.નમૂનાને ત્રણ સમાન ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યું હતું, અલગ બોટલમાં મૂકીને સીલ કરવામાં આવ્યું હતું.એક બોટલ પ્રતિવાદીને સોંપવામાં આવી હતી અને એક જાહેર વિશ્લેષકને મોકલવામાં આવી હતી જેમણે તેનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું પોતાનોઅહેવાલ મોકલ્યો હતો.તે અહેવાલના આધારે, અહેવાલ પ્રાપ્ત થયાના સાત મહિના પછી, પ્રતિવાદી સામે, ખાધ ભેળસેળ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૫૪ ની કલમ-૭ અને ૧૬ હેઠળ ગુના ની ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવેલ હતી.ટ્રાયલ દરમિયાન, પ્રતિવાદીએ કાયદાની કલમ-૧૩ (૨) અનુસાર કેન્દ્રીય ખાધ પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલ નમૂનાનું વિશ્લેષણ કરવા માટે અરજી કરી હતી. નિર્દેશકે અહેવાલ આપ્યો-કે નમૂના ખૂબ જ વિઘટિત થઈ ગયા હતા અને તેનું વિશ્લેષણ કરી શકાયું ન હતું.ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીને તેની દલીલ સ્વીકારીને નિર્દોષ જાહેર કર્યો હતો કે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબ દ્વારા નિર્દેશકનું પ્રમાણપત્ર મેળવવાના તેના અધિકારને નકારી કાઢ્યા બાદ તેને દોષિત ઠેરવી શકાયો નથી.

આ પ્રશ્ન પર કે શું તેને જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલના આધારે દોષિત ઠેરવવો હોવું જોઈએ.

ઠરાવયુ કલમ ૧૩ (૨) દ્વારા આરોપી-વિકેતાને ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા આપવામાં આવેલ નમૂનાનું ડિરેક્ટર દ્વારા તેની સામે કાર્યવાહી શરૂ થયા પછી વિશ્લેષણ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવે છે.તે એક મૂલ્યવાન અધિકાર છે,

કારણ કે, તે તેના યોગ્ય બચાવ માટે, તે નમૂનાનું વધુ સક્ષમ નિષ્ણાત દ્વારા વિશ્લેષણ કરાવી શકે છે, જેનું પ્રમાણપત્ર કલમ ૧૩ (૩) હેઠળ જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલને રદ કરે છે, અને અદાલત દ્વારા કલમ ૧૩ (૫) ની જોગવાઈ હેઠળ તેની સામગ્રીના નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે સ્વીકારવામાં આવે છે. જો કે, જો કોઈ પણ કારણોસર, નિયામક દ્વારા કોઈ પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં ન આવે, તો જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ તેમાં સમાવિષ્ટ તથ્યોનો પુરાવો બનવાનું બંધ થતો નથી. પરંતુ, એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં ફરિયાદી પક્ષના ઇરાદાપૂર્વકના વર્તનને કારણે આ અધિકારનો ઇનકાર કરવામાં આવે છે, આરોપી-વિકેતા તેની સુનાવણીમાં ગંભીર રીતે પૂર્વગ્રહયુક્ત રહેશે, અને જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલ પર દોષિત ઠેરાવી શકાશે નહીં, ભલે તે અહેવાલ કેસમાં પુરાવા હોઈ શકે. વર્તમાન કેસમાં, ફરિયાદી પક્ષે આગાહી કરવી જોઈએ હતી કે જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા વિશ્લેષણ કરવામાં અને તેનો અહેવાલ મોકલવામાં થોડો વિલંબ થશે, અને પરિણામે, પ્રતિવાદીને આપવામાં આવેલા નમૂનામાં પ્રિઝર્વેટિવ ઉમેરવાની પ્રાથમિક સાવચેતી ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા લેવી જોઈતી હતી. જો આવી સાવચેતી રાખવામાં આવી હોત, તો પ્રતિવાદીને આપવામાં આવેલ નમૂનો નિયામક દ્વારા ચાર મહિનાના સમયગાળા માટે વિશ્લેષણ માટે ઉપલબ્ધ હોત; અને જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ પ્રાપ્ત કર્યા પછી, પ્રતિવાદીને કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ તેના અધિકારનો ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે સમયસર કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી હતી. તેથી પ્રતિવાદીને પોતાનો બચાવ કરવાનો મૂલ્યવાન અધિકાર

નકારવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં અતિશય વિલંબ ને કારણે બચાવમાં પક્ષપાત કરવામાં આવ્યો હતો

.[૧૧૯ એચ; ૧૨૦ એ-બી, એફ-એચ; ૧૨૧ એ]

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ નં.૧૯૪/૧૯૬૬

ક્રિમિનલ અપીલ નં.૩૦-ડી/૧૯૬૪ માં દિલ્હીની સર્કિટ બેન્ચમાં પંજાબ હાઈકોર્ટના ૯ નવેમ્બર, ૧૯૬૪ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા માટે એચ. આર. ગોખલે, કે. કે. રાયચાદા અને એ. જી. રતનાપર્બી.

પ્રતિવાદી માટે ફ્રેન્ક એન્થની, ઘનશ્યામ દાસ, જીતેન્દ્ર શર્મા અને વી. પી. ચૌધરી.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ ભાર્ગવે આપ્યો હતો.

પ્રતિવાદી, ઘિસા રામ, દૂધ અને દૂધના ઉત્પાદનોમાં વેપાર કરતો હલવાઈ છે, જેમાં દહીનો પણ સમાવેશ થાય છે, અને તેની પાસે નવી દિલ્હીની ડિક્લેન્સ કોલોનીમાં તેની દુકાન ચલાવવાનું લાઇસન્સ છે.૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૧ના રોજ દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરે પ્રતિવાદીની દુકાનની મુલાકાત લીધી હતી અને કોઈ ભેળસેળ છે કે કેમ તે ચકાસવાના હેતુથી ગાયના દૂધના દહીંનો નમૂનો લીધો હતો.દહીંનું મંથન કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને ત્રણ સમાન ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યું હતું.દરેક ભાગને એક અલગ બોટલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા સીલ કરવામાં આવ્યો હતો.દાણાનો નમૂનો ધરાવતી એક બોટલ પ્રતિવાદીને સોંપવામાં આવી હતી.ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર પાસે બાકી રહેલા બે નમૂનાઓમાંથી એકને જાહેર વિશ્લેષકને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમણે ૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૧ના રોજ વિશ્લેષણ કર્યું હતું.ત્યારબાદ તેમણે ૨૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૧ના રોજ એક પ્રમાણપત્ર આપ્યું, જેમાં તેમણે નોંધ્યું હતું કે દહીંમાં ચરબીનું પ્રમાણ ૧૧.૬% હતું અને બિન-ચરબીયુક્ત ઘન પદાર્થો ૭.૩ ટકા હતા.ગાયના દૂધ માટે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ (નંબર ૩૭/૧૯૫૪) (ત્યારબાદ "ધ એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણ હતું.તેમાં ઓછામાં ઓછી ૩.૫ ટકા ચરબી અને ૮.૫ ટકા બિન-ચરબીયુક્ત ઘન પદાર્થો હોવા જોઈએ.વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે બિન-ચરબીયુક્ત ઘન પદાર્થોની સામગ્રી નિર્ધારિત ધોરણથી ૧.૨ ટકા ઓછી હતી, તેથી પ્રતિવાદી પર કાયદાની કલમ

જનું ઉદ્ધંધન કરવા બદલ કાયદાની કલમ ૧૬ હેઠળ ગુનો કરવા બદલ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા, દિલ્લી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વતી ૨૩ મે, ૧૯૬૨ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.૪ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૩ના રોજ પ્રતિવાદીએ અરજી કરી હતી કે ખાધ નિરીક્ષક દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલ નમૂનાને કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) ની જોગવાઈ અનુસાર કેન્દ્રીય ખાધ પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા તપાસ માટે મોકલવામાં આવે. જ્યારે નિર્દેશકને નમૂનો મળ્યો, ત્યારે તેમણે અહેવાલ આપ્યો કે તેમને મોકલવામાં આવેલ દર્દીનો નમૂનો ખૂબ જ વિઘટિત થઈ ગયો હતો અને તેનું કોઈ વિશ્લેષણ શક્ય નહોતું.તેથી, કેન્દ્રીય ખાધ પ્રયોગશાળાના નિયામકના અહેવાલની ગેરહાજરીમાં પ્રતિવાદી સામે કેસ ચલાવવાનો હતો.

ટ્રાયલમાં, પ્રતિવાદીએ ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા તેની દુકાનમાંથી દર્દીનો નમૂનો લેવાની હકીકત કબૂલ કરી હતી, પરંતુ તેણે વિનંતી કરી કે તેણે શુદ્ધ ગાયના દૂધમાંથી દર્દી તૈયાર કર્યું છે.પ્રતિવાદીના વકીલે જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા કરવામાં આવેલા નમૂનાના વિશ્લેષણની ચોકસાઈને પડકારી હતી અને વધુ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબને કારણે કેન્દ્રીય ખાધ પ્રયોગશાળાના નિયામકનો અહેવાલ મેળવવાનો તેમનો અધિકાર નકારવામાં આવ્યો હોવાથી, પ્રતિવાદીને માન્ય રીતે દોષિત ઠેરાવી શકાય નહીં. .આ બચાવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને

પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાએ નિર્દોષ જાહેર કરવાના આ આદેશ સામે પંજાબ હાઈકોર્ટની દિલ્લી બેન્ચ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, પરંતુ તે અદાલતે મેજિસ્ટ્રેટના આદેશને માન્યે રાખ્યો .અપીલકર્તા હવે હાઈકોર્ટના તે નિર્ણય સામે વિશેષ રજા દ્વારા આ અદાલતમાં આવ્યો છે.

આ અપીલમાં, અપીલકર્તા વતી મુખ્ય દલીલ એ હતી કે, જોકે, અધિનિયમ હેઠળ, કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામકનું પ્રમાણપત્ર જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલને રદ કરવાની અસર ધરાવે છે, કોઈપણ કારણોસર આવા પ્રમાણપત્રની ગેરહાજરી જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્રના મૂલ્ય અને અસરકારકતાને અસર કરશે નહીં.અપીલકર્તા વતી રજૂ કરાયેલ દરખાસ્ત સાચી જણાય છે.કાયદાની કલમ ૧૩ (૩) હેઠળ, કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા જારી કરા વામા આવેલ પ્રમાણપત્ર જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા આપવામાં આવેલા અહેવાલને રદ કરે છે. 'કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૫) ની જોગવાઈ આગળ જણાવે છે કે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા હસ્તાક્ષરિત પ્રમાણપત્ર હોવાનો દાવો કરતો કોઈપણ દસ્તાવેજ તેમાં જણાવેલી હકીકતોના અંતિમ અને નિર્ણાયક પુરાવા હશે.જો કે, કાયદાની આ જોગવાઈઓ ત્યારે જ આકર્ષિત થાય છે જ્યારે હકીકતમાં, કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામકને મોકલવામાં આવેલા નમૂનાનું વિશ્લેષણ તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ છે: જેના આધારે તે પ્રમાણપત્ર જારી કરે છે.જો, કોઈ પણ કારણોસર, કોઈ

પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં ન આવે, તો જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા આપવામાં આવેલ અહેવાલ તેમાં સમાવિષ્ટ તથ્યોના પુરાવા તરીકે બંધ થતો નથી અને માત્ર એટલા માટે બિનઅસરકારક બનતો નથી કારણ કે તે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રમાણપત્ર દ્વારા રદ કરી શકાયો હોત.વધુમાં, કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા કોઈ પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, તેનું પ્રમાણપત્ર તેમાં સમાવિષ્ટ અહેવાલનો અંતિમ અને નિર્ણાયક પુરાવો બનવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકતો નથી.

જો કે, જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીની નિર્દોષ મુક્તિની માન્યતાના પ્રશ્નનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આ પાસું આ બાબતને સમાપ્ત કરતું નથી.તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે કાયદાની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ-(૨) આરોપી વિકેતાને કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા તેને આપવામાં આવેલ નમૂનાની તપાસ કરાવવાનો અને તે નમૂનાના વિશ્લેષણના આધારે તેની પાસેથી પ્રમાણપત્ર મેળવવાનો અધિકાર આપે છે.જ્યારે આરોપી આ અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે ત્યારે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા પ્રમાણપત્ર આપવું પડે છે અને તે પ્રમાણપત્ર પછી જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા આપવામાં આવેલ અહેવાલને રદ કરે છે.જો કોઈ પણ સંજોગોમાં આરોપી આ અધિકારનો ઉપયોગ ન કરે તો તેની સામેના કેસનો નિર્ણય જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલના આધારે થઈ શકે છે.જો કે, એવા કેસમાં મુશ્કેલી ઊભી થાય છે કે જ્યાં આરોપી પોતાનો નમૂનો વિશ્લેષણ

માટે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામકને મોકલવા માટે અદાલતને વિનંતી કરીને અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે અને નિયામક કોઈ કારણસર પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં અસમર્થ હોય છે, જેમાં ખાદ્ય પદાર્થનો નમૂનો એટલો બગડી ગયો છે અને વિઘટિત થઈ ગયો છે કે કોઈ વિશ્લેષણ શક્ય નથી.

વર્તમાન કેસમાં, આપણે જોઈએ છીએ કે નમૂનાનું વિઘટન, જેનું પ્રતિવાદી ઈચ્છે છે કે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા વિશ્લેષણ થવું જોઈએ, તે સ્થળ લીધું કારણ કે નિર્દેશકને નમૂનો મોકલવામાં લાંબો વિલંબ થયો હતો 'નમૂના ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૧ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે તે ૪ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૩ પછી નિર્દેશકને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે પ્રતિવાદીએ તે વતી અરજી કરી હતી.પ્રતિવાદી વતી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાએ ૨૩ મે, ૧૯૬૨ના રોજ પ્રતિવાદી સામે કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને પરિણામે, કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ, પ્રતિવાદીને તે પછી જ નમૂના વિશ્લેષણ માટે મોકલવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો.કલમ ૧૩ (૨) માં ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે આરોપી વિકેતા "અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહીની સ્થાપના પછી" અરજી કરી શકે છે. ૨૩ મે, ૧૯૬૨ના રોજ કાર્યવાહી શરૂ ન થાય ત્યાં સુધી પ્રતિવાદીને આ કેસમાં નમૂનાનું વિશ્લેષણ કરવાનો કોઈ અધિકાર આપવામાં આવ્યો ન હતો.

આ કિસ્સામાં એક નિષ્ણાત ડૉ. સત પ્રકાશનો અભિપ્રાય દર્શાવે છે કે દહીં જેવી ખાદ્ય વસ્તુના કિસ્સામાં, તે એક અઠવાડિયા પછી બદલવા લાગે છે, જો તેને ઓરડાના તાપમાને રાખવામાં આવે, તો પ્રિઝર્વેટિવ વિના, પરંતુ તે પછી બીજા ૧૦ દિવસ સુધી વિશ્લેષણ માટે યોગ્ય રહે છે. બીજી બાજુ, જો નમૂનાને રેફ્રિજરેટરમાં રાખવામાં આવે, તો તે કુલ ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે વિશ્લેષણના હેતુ માટે તેની ચરબી અને બિન-ચરબીયુક્ત ઘન સામગ્રીને સાચવશે. જો પ્રિઝર્વેટિવ ઉમેરવામાં આવે અને નમૂનાને ઓરડાના તાપમાને રાખવામાં આવે, તો વિશ્લેષણના હેતુ માટે ચરબી અને બિન-ચરબીયુક્ત ઘન પદાર્થોની ટકાવારી લગભગ ચાર મહિના સુધી જાળવી રાખવામાં આવશે, અને જો તેને પ્રિઝર્વેટિવ ઉમેર્યા પછી રેફ્રિજરેટરમાં રાખવામાં આવે, તો વિશ્લેષણ કરવા માટે ઉપલબ્ધ કુલ સમયગાળો, વિઘટન વિના, છ મહિના હશે. આ કિસ્સામાં, જ્યારે ખાદ્ય નિરીક્ષકે પ્રતિવાદીને નમૂનો સોંપ્યો, ત્યારે પ્રતિવાદીએ તેને રેફ્રિજરેટરમાં રાખવાની અપેક્ષા નહોતી રાખી. પરિણામે, કોઈપણ પ્રિઝર્વેટિવ વિના, તેમની સાથે રાખેલા નમૂનાનું આગામી ૧૭ દિવસ દરમિયાન સફળતાપૂર્વક વિશ્લેષણ થઈ શક્યું હોત, જ્યારે, જો પ્રિઝર્વેટિવ ઉમેરવામાં આવ્યું હોત, તો આગામી ચાર મહિના દરમિયાન તેનું સફળતાપૂર્વક વિશ્લેષણ થઈ શક્યું હોત.

આપણને એવું લાગે છે કે જ્યારે અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) દ્વારા

વિકેતાને કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા આપવામાં આવેલા નમૂનાનું વિશ્લેષણ કરાવવાનો મૂલ્યવાન અધિકાર આપવામાં આવે છે, ત્યારે એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષ એવી રીતે આગળ વધશે કે તેને તે અધિકારથી વંચિત ન કરવામાં આવે. અધિકાર મૂલ્યવાન છે, કારણ કે નિયામકનું પ્રમાણપત્ર જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલનું સ્થાન લે છે અને તેની સામગ્રીના નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે ગણવામાં આવે છે. દેખીતી રીતે, વિકેતાને અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે જેથી, તેના સંતોષ અને યોગ્ય બચાવ માટે, તે તેના ચાર્જમાં નમૂનાનું વિશ્લેષણ એક મોટા નિષ્ણાત દ્વારા કરી શકે, જેનું પ્રમાણપત્ર નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે. એક કિસ્સામાં જ્યાં ફરિયાદી પક્ષના ઇરાદાપૂર્વકના વર્તનને કારણે આ અધિકારનો ઇનકાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે અમે વિચારીએ છીએ કે વિકેતા, તેની સુનાવણીમાં, એટલો ગંભીર પૂર્વગ્રહયુક્ત છે કે જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલના આધારે તેની દોષિતતાને સમર્થન આપવું યોગ્ય રહેશે નહીં, તેમ છતાં તે અહેવાલ તેમાં સમાવિષ્ટ તથ્યોના કિસ્સામાં પુરાવા તરીકે ચાલુ છે.

આપણે એવું ન સમજવું જોઈએ કે, દરેક કિસ્સામાં જ્યાં કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા તેના નમૂનાનું પરીક્ષણ કરાવવાનો વિકેતાનો અધિકાર નિરાશ થાય છે, ત્યાં જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલના આધારે વિકેતાને દોષિત ઠેરવી શકાતો નથી. અમે માનીએ છીએ કે આ સિદ્ધાંત, , એવા કેસોમાં

લાગુ થવો જોઈએ કે જ્યાં કાર્યવાહીના આચરણના પરિણામે વિકેતાને આ અધિકારનો ઉપયોગ કરવાની કોઈપણ તકનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હોય. જે કારણોસર ફરિયાદી પક્ષ જવાબદાર નથી તે કારણોસર અધિકાર નિરાશ થઈ જાય તો વિવિધ વિચારણાઓ ઊભી થઈ શકે છે.

વર્તમાન કેસમાં, નમૂના ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૧ના રોજ લેવામાં આવ્યા હતા. સામાન્ય રીતે, ફરિયાદી પક્ષ માટે જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ મેળવવો અને નમૂના લેવાના ૧૭ દિવસની અંદર ફરિયાદી પક્ષની સ્થાપના કરવી શક્ય હોવી જોઈએ. જો કે, એવું લાગે છે કે જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ મેળવવામાં પણ વિલંબ થયો હતો, કારણ કે જાહેર વિશ્લેષકે વાસ્તવમાં ત્રીજી ઓક્ટોબર, ૧૯૬૧ના રોજ નમૂનાનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને ૨૩વી ઓક્ટોબર, ૧૯૬૧ના રોજ પોતાનો અહેવાલ મોકલ્યો હતો. એવું માની શકાય છે કે જાહેર વિશ્લેષક દ્વારા કરવામાં આવેલ વિશ્લેષણમાં અને તેના અહેવાલ ફરિયાદી પક્ષને મોકલવામાં થોડો વિલંબ થવો નિશ્ચિત છે. આવા વિલંબની હંમેશા ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા કલ્પના કરી શકાય છે, અને પરિણામે, પ્રતિવાદીને આપવામાં આવેલ નમૂનામાં પ્રિઝર્વેટિવ ઉમેરવાની પ્રાથમિક સાવચેતી ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા લેવી જોઈએ. જો આવી સાવચેતી રાખવામાં આવી હોત, તો પ્રતિવાદી પાસેનો નમૂનો કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક દ્વારા વિશ્લેષણ માટે ચાર મહિનાના સમયગાળા માટે ઉપલબ્ધ થયો હોત, જે ૨૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૬૨ના રોજ સમાપ્ત થયો

હોત.જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ ૨૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૧ના રોજ ફરિયાદી પક્ષને મોકલવામાં આવ્યો હોવાથી, પ્રતિવાદીને તેમના નમૂનાના બગાડથી વિકલાંગ થયા વિના કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ તેના અધિકારનો ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે ફરિયાદી પક્ષને સમયસર શરૂ કરી શકાયો હોત.બીજી બાજુ, ફરિયાદી પક્ષે ૨૩મી મે, ૧૯૬૨ના રોજ ફરિયાદ દાખલ કરી ત્યારે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં અતિશય વિલંબ કર્યો હતો અને જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ તેમના દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યાના લગભગ સાત મહિના પછી કોર્ટમાં ફરિયાદ કેમ દાખલ કરવામાં આવી તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા આવી નથી.આવા કિસ્સામાં, અમે વિચારીએ છીએ કે પ્રતિવાદી દાવો કરવા માટે હકદાર છે કે તેની દોષિતતા કાર્યવાહીના આચરણના પરિણામે, અધિનિયમ દ્વારા બાંધધરીકૃત આ મૂલ્યવાન અધિકારના અસ્વીકારના આ સંજોગો દ્વારા દૂષિત થાય છે.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે સર્કિલિંગ વિરુદ્ધ પાર્કર¹ માં નોંધાયેલા નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું.તે કેસ ઇંગ્લેન્ડમાં સમાન કાયદા સાથે સંબંધિત હતો, પરંતુ ત્યાં, વિકેટા પાસે રાખેલા નમૂનાના પરીક્ષણને લગતી જોગવાઈ તદ્દન અલગ હતી.ઇંગ્લેન્ડમાં, એવો કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો કે વિકેટા કાર્યવાહી શરૂ ન થાય ત્યાં સુધી તેના નમૂનાનું પરીક્ષણ ન કરાવી શકે, ન તો પછીના અહેવાલમાં વિશ્લેષકના અગાઉના અહેવાલને સંપૂર્ણપણે હટાવવાની અસર હતી.

¹ (૧૯૦૬) ૧-કેબી-૫૨૭

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ગ્વાલિયર વિરુદ્ધ કિશન સ્વરૂપ ² માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, જ્યાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબ થયો હતો, ત્યાં તે આરોપીઓને કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) દ્વારા નિર્ધારિત રીતે વિશ્લેષકના અહેવાલને પડકારવાના મૂલ્યવાન અધિકારથી વંચિત રાખે છે, અને જ્યારે આરોપીઓને સુશ્રીની કોઈ ભૂલ ન હોવાને કારણે આ અધિકાર નકારવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સંપૂર્ણપણે ફરિયાદી પક્ષની અતિશય લાપરવાહીને કારણે, જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલને કોઈ મહત્વ આપી શકાયું ન હતું.તે નિર્ણય જાહેર વિશ્લેષકના અહેવાલના મૂલ્યના આધારે આગળ વધ્યો હતો, જે એ હકીકતથી પ્રભાવિત હતો કે આરોપી કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક પાસેથી પ્રમાણપત્ર મેળવીને તે અહેવાલને પડકારવાના તેના અધિકારથી વંચિત રહ્યો હતો.જાહેર વિશ્લેષકનો અહેવાલ, જેમ આપણે અગાઉ કહ્યું છે, તે માત્ર એટલા માટે સારો પુરાવો બનવાનું બંધ થતું નથી કારણ કે કેન્દ્રીય ખાદ્ય પ્રયોગશાળાના નિયામક પાસેથી પ્રમાણપત્ર મેળવી શકાતું નથી.દોષિત ઠેરવવાનું કારણ એ છે કે આરોપી તેના બચાવમાં પૂર્વગ્રહ્યુક્ત છે અને માત્ર ફરિયાદી પક્ષના ઇરાદાપૂર્વકના કૃત્યોને કારણે પોતાનો બચાવ કરવાના મૂલ્યવાન અધિકારથી વંચિત છે.

આ સંજોગોમાં, પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્ણય વ્યાજબી

² એઆઈઆર – ૧૯૬૫ – એમપી – ૧૮૦

ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.